
Margareta Bolinder

Sökbeteendets betydelse för chansen att hitta ett jobb

I kampen mot arbetslösheten har de arbetslösa sökbeteende en central roll. I artikeln står de arbetslösa sökbeteende och dess betydelse för chansen att hitta ett jobb i fokus. Studien bygger till skillnad från tidigare svenska studier på tvärsnittsdata insamlade under en period av hög arbetslöshet. I artikelns första del studeras vad som bestämmer de arbetslösa sökbeteende, dvs val av sökmetoder och sökaktivitet. I artikelns andra del studeras sökbeteendets betydelse för chansen att hitta ett jobb. Resultatet visar att sökbeteendet påverkas av såväl individanknutna faktorer som arbetsmarknadens utseende och att de arbetslösa sökbeteende inte samvarierar med de arbetslösa jobbchanser i någon större omfattning.

Arbetslöshetstalen har under 1990-talet ökat markant i Sverige och stannat på en relativt hög nivå. I debatten om varför det blivit så har bl a de arbetslösa *sökbeteende* spelat en stor roll. En förklaring till den höga arbetslöshetsnivån som framhållits, speciellt inom den nationalekonomiska arbetslöshetsforskningen, är att ersättningen till de arbetslösa är för hög. Det påverkar de arbetslösa sökbeteende negativt och reducerar därmed deras jobbchanser. Ett annat vanligt socialpsykologiskt argument, är att de arbetslösa passiviserar sig med tid i arbetslöshet och därmed söker arbete i lägre utsträckning än tidigare. Ett underliggande antagande bakom dessa argument är att sökbeteendet

rimligen spelar roll för de arbetslösa jobbchans och att de arbetslösa eget sökbeteende är en tungt vägande orsak till att de står utan arbete. Det innebär också att det är de aktivt arbetssökande som övergår till arbete och att de passiva riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet.

Sökbeteendet är emellertid inget enkelt fenomen. Det bör betraktas utifrån två olika dimensioner. Den ena, *den kvalitativa dimensionen*, har att göra med vilka sökmetoder de arbetslösa använder för att få jobb. Betoningen ligger här på *hur* de arbetslösa söker arbete. Den andra, *den kvantitativa dimensionen*, handlar om sökintensitet och här är det *hur mycket* den arbetssökande söker jobb. Det kan t ex röra sig om hur många timmar de arbetslösa lägger ner på att söka arbete eller hur många arbeten de söker under en viss period. Att göra en åtskillnad av sökbeteendet utifrån dessa två

Margareta Bolinder är doktorand vid Sociologiska institutionen i Umeå.

dimensioner kan ge en bredare bild av sökbeteendets effekt på jobbchansen. De arbetslösas sökbeteende kan även betraktas utifrån en övergripande nivå (makronivå) eller individnivå (mikronivå). Många tidigare studier, om de arbetslösas sökbeteende och dess betydelse för jobbchansen, är baserade på tolkningar av makroanalyser. Ersättningsnivån till de arbetslösa har ägnats stor betydelse i sammanhanget (se t ex Atkinson & Micklewright 1991; Bean 1994). Studier på mikronivå är sällsynta och de få som finns har fokuserats på intensiteten i arbetsökandet (se t ex Albrecht m fl 1989; Harkman & Jansson 1995; Åberg 1997).

Syftet i denna undersökning är att studera hur övergången från arbetslöshet till arbete påverkas av de arbetslösas sökbeteende, men beteendets kvalitativa och kvantitativa dimensioner kommer att särskiljas. Till att börja med kommer de arbetslösas val av sökmetoder och deras betydelse för jobbchansen att stå i fokus. De sökmetoder som ofta nämns i litteraturen är att söka arbete genom arbetsförmedlingen, svara på tidningsannonser, ta egna initiativ till kontakt med arbetsgivare, söka information genom vänner/kontakter eller få en återanställning hos en tidigare arbetsgivare (Blau & Robins 1990; Jones 1989; Reid 1972). Dessa sökmetoder uppdelas vanligtvis i *formellt* och *informellt* arbetssökande (se t ex Rees 1966; Colbjørnsen m fl 1992). Denna indelning bygger på den information som aktörerna på arbetsmarknaden har tillgång till, både hur de arbetslösa får information om lediga arbeten och hur arbetsgivarna får information om tillgänglig arbetskraft. Nätverken av information på arbetsmarknaden är av två slag, det formella nätverket av information från institutionaliserade kanaler samt information genom informella nätverk. Att söka arbete genom arbetsförmed-

lingen och tidningsannonser tillhör det formella arbetssökandet. Det informella arbetssökandet innebär att information om lediga arbeten inhämtas genom vänner/kontakter, genom att själv ta kontakt med arbetsgivare eller genom kontakter som leder till en återanställning.

Tidigare studier har visat att arbetslösa val av *sökmetoder* påverkas bl a av hur information om lediga arbeten sprids och om arbetssökandet förväntas resultera i jobb-erbjudanden (Holzer 1988). En norsk undersökning (Arbetsdirektoratet 1986) visar att det formella arbetssökandet är vanligast inom tekniska arbeten, undervisningsyrken, kontorsarbeten och inom sjukvården. Det informella arbetssökandet är däremot vanligast inom servicebetonade arbetaryrken, industrin och byggbranschen. Arbetare använder i högre utsträckning än tjänstemän informella sökmetoder (Angelöw 1988). Man har också påvisat skillnader mellan olika individegenskaper och val av sökmetoder. Det formella arbetssökandet är vanligare bland kvinnor (se t ex Arbetsdirektoratet 1986). Holzer (1988) har studerat amerikanska ungdomars sökbeteende och finner att de oftast söker arbete genom vänner/kontakter och egna initiativ till kontakt med arbetsgivare.

Den kvantitativa dimensionen av sökbeteendet, dvs *sökintensiteten*, varierar också mellan olika arbetssökande. Det har t ex visat sig i olika undersökningar att män är aktivare i sitt arbetssökande än kvinnor (se t ex Ackum Agell 1995; Bosworth 1990). Huruvida sökaktiviteten påverkas av tid i arbetslöshet eller inte råder delade meningar om. Studier baserade på tvärsnittsdata visar att sökaktivitet avtar med tid i arbetslöshet (se t ex Arbetsdirektoratet 1990; Bosworth 1990). Däremot finner Feather och O'Brien (1987) i en longitudinell studie med austra-

liensiska ungdomar att sökaktiviteten ökar med tid i arbetslöshet. Harkman och Jansson (1995), samt Åberg (1996), som studerat tvärsnittsdata, finner inga tydliga samband mellan sökaktiviteten och tid i arbetslöshet. Sökaktiviteten kan vidare påverkas av upplevd jobbchans. Det i sin tur kan bero på yttre faktorer som t ex efterfrågan av arbetskraft på den lokala arbetsmarknaden, att de arbetslösa väntar på att bli återanställda hos en tidigare arbetsgivare eller på jobberbjudanden (se t ex Harkman & Jansson 1995; Åberg 1996). White m fl (1994) har med brittiska data studerat arbetslösas ekonomiska situation och deras attityder till ekonomin och funnit att de arbetslösas subjektiva upplevelse av sin ekonomiska situation påverkar sökbeteendet. De som har ont om pengar söker mer intensivt än andra. De arbetslösas arbetsmotivation och inställning till lönearbete antas också påverka de arbetslösas sökbeteende. Ju högre arbetsmotivation desto högre sökintensitet (se t ex White m fl 1994; Åberg 1996).

Vad gäller sambandet mellan sökbeteende och *jobbchanser* kan konstateras att mycket lite forskning har ägnats åt sökmetoder. Reids (1972) brittiska studie av arbetare som blivit arbetslösa vid samma tidpunkt utgör ett undantag. Han jämför formella och informella sökmetoder och finner inte att någon skulle vara effektivare än den andra. Beträffande sökintensitetens betydelse för chansen att få jobb råder delade meningar. Holzer (1988) finner i en amerikansk studie att ju fler sökmetoder som används desto större är chansen att få jobb. Men i motsats till detta pekar Keeley och Robins (1985) i en amerikansk studie på att användandet av flera metoder inverkar negativt på jobbchansen. I en studie med ungdomar finner Albrecht m fl (1989) med svenska data att ju fler timmar de ar-

betslösa söker arbete per vecka desto större är deras jobbchans. Harkman och Jansson (1995) visar däremot att en betydande andel av de som fått arbete inte var aktivt arbetsökande under arbetslösheten. De refererade studierna har i en del fall studerat enskilda grupper bland de arbetslösa, t ex arbetare (Reid 1972) och ungdomar (Holzer 1988). Resultaten från de refererade studierna är motsägelsefulla och enskilda sökmetoders betydelse för jobbchansen är fortfarande ett relativt utforskat område.

Ett problem vid tvärsnittsstudier på mikronivå är att det inte kan uteslutas att det finns ett kausalt samband i båda riktningarna mellan sökbeteende och jobbchans. Det vill säga att sökbeteendet både påverkar jobbchansen och påverkas av den förväntade jobbchansen. I de två studierna (Albrecht m fl 1989; Harkman & Jansson 1995) som studerat sökintensitet och jobbchanser på den svenska arbetsmarknaden har detta problem diskuterats. Albrecht m fl framhåller att sökbeteendet förmodligen påverkas av både den situation de arbetslösa befinner sig i och den situation de förväntar sig att övergå till när de hittar ett jobb. Harkman och Jansson diskuterar problemet främst i termer av sökbeteendet och tid i arbetslöshet, men det framgår att de är medvetna om problemet. I båda studierna analyseras jobbchansen med konstanthållning för ett antal oberoende variabler som avser att fånga in systematiska skillnader i de arbetslösas objektiva jobbchans. I det ena fallet studeras enbart ungdomar (Albrecht m fl) och i det andra fallet ett urval som inte är helt representativt för alla arbetslösa (Harkman & Jansson).

Syftet med denna artikel är att jag, på aktuella svenska data, ska studera vad det är som bestämmer sökbeteendet. Jag vill understryka att denna undersökning genom-

förs under en period med hög arbetslöshet. Resultatet går därför inte att generalisera till perioder med låg arbetslöshet. Avsikten är att undersöka om det finns skillnader bland olika arbetslöshetsgrupper vad gäller sökbe- teende; dels med avseende på sökmetoder, dels med avseende på sökintensitet. Följd- frågan är: Hur påverkas jobbchansen av sök- beteendet?

Data och metod

De arbetslösas sökbe- teende och jobbchans studeras med hjälp av slumpmässigt utvalda arbetslösa. Urvalet gjordes i början av 1996 och bestod från början av 3 000 personer som vid urvalstillfället fanns registrerade som arbetslösa i Arbetsmarknadstyrelsens HÄNDEL-databas.¹ Samtidigt gjordes ett extra urval på 500 personer som blivit arbets- lösa inom en tremånadersperiod före urvals- tillfället. Härigenom kan en kohort av ny- blivna arbetslösa följas framåt i tiden. Data insamlades med hjälp av telefonintervjuer och svarsfrekvensen blev 74 procent. Bort- fallet består av 7 procent vägrare, 18 procent som ej gick att komma i kontakt med² och 2 procent som ej hade möjlighet att medverka i studien.³ Av de som besvarade telefonintervjun uppger 496 personer att de övergått till ett arbete. De resterande var öppet arbetslösa eller deltagare i en arbets- marknadspolitisk åtgärd och utgör i denna undersökning 1 813 personer.

Urvalet är ett tvärsnittsurval av alla arbets- lösa vid en given tidpunkt. Det är representa- tivt för de som var arbetslösa vid urvalstill- fället, men inte för alla som blir arbetslösa eftersom de långtidsarbetslösa blir överrepre- senterade i ett tvärsnittsurval. Vi kan också anta att det sker en selektion till långtids- arbetslöshet så att faktorer som påverkar jobbchansen negativt i större utsträckning

återfinns bland de långtidsarbetslösa än bland de korttidsarbetslösa. Det innebär att urvalet är behäftat med en urvalsbias. Två typer av åtgärder har använts för att redu- cera denna bias. Den första åtgärden är att variabeln *registreringstid*, dvs arbetslöshets- tidens längd under innevarande sökperiod, alltid ingår som kontrollvariabel i analyserna där alla arbetslösa studeras. Det innebär att konstanthållning sker för vissa icke obser- verbara skillnader som gör att vissa personer blir korttidsarbetslösa och andra långtidsar- betslösa. Genom att i regressionsanalyserna också inkludera variabler som sannolikt på- verkar jobbchanserna reduceras också felet. Den andra åtgärden är att – som ett suppl- ement – inte analysera hela tvärsnittsurvalet utan enbart de som just blivit arbetslösa vid urvalstillfället, dvs de korttidsarbetslösa. För den gruppen finns ingen urvalsbias, men å andra sidan kan viktiga skillnader mellan kort- och långtidsarbetslösa, i t ex sökbe- teende, inte studeras inom denna kohort. Analyser av kohorten bör i detta samman- hang ses som en extra kontroll av att selek- tionsbias inte förekommer.

Under intervjuerna ställdes frågor som berör områden som t ex ekonomi, arbets- motivation, psykiskt välbefinnande, fram- tidstro, anspråksnivå och sökbe- teende. In- tervjudata har kompletterats med data från HÄNDEL-databasen om registreringstider, deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgär-

1. HÄNDEL-databasen är ett register där alla ar- betslösa som är registrerade hos de statliga arbets- förmedlingarna ingår. I registret kan personer och händelseförlopp följas över tid.

2. Två tredjedelar av dessa hade hemligt telefon- nummer eller saknade telefon. Andra orsaker är t ex flyttning till okänd adress och att vara bortrest.

3. Den huvudsakliga orsaken att dessa inte har kunnat medverka är pga språksvårigheter.

der, yrkeserfarenhet, utbildning, handikapp, medborgarskap, kön och tillhörighet till arbetslöshetskassa (a-kassa och KAS). I efterhand har datamaterialet kompletterats med uppgifter om bl a avregistrering till arbete från HÄNDEL-databasen samt data från en uppföljande intervju, ett år efter att den första genomfördes.

Avsikten med denna studie är att belysa de arbetslösas sökbeteende utifrån ett kvalitativt respektive kvantitativt perspektiv. Betoningen ligger på vilka sökmetoder de arbetslösa nyttjat och hur många av dessa som använts under den nuvarande arbetslöshetsperioden. Hänsyn tas även till om sökmetoderna använts sporadiskt eller regelbundet (se tabell 1).

I intervjun ställdes följande fråga om sökmetoder: Har Du under Din nuvarande arbetslöshetsperiod använt Dig av följande sätt att söka arbete på?

- Svarat på en tidningsannons?
- Tagit hjälp av vänner och kontakter?
- Eget initiativ?

Svarsalternativen var "aldrig", "någon gång" eller "ofta".

Att söka arbete genom arbetsförmedlingen ingår däremot inte i denna undersökning. Alla arbetslösa söker på ett eller annat sätt arbete genom denna formella kanal eftersom de är registrerade som arbetslösa. Det medför att arbetssökning genom arbetsförmedlingen är olämplig som indikator på sökbeteende i denna studie. Det har också vissa implikationer för resultaten eftersom jag inte kan uttala mig generellt om formellt arbetssökande, utan endast om arbetssökning genom tidningsannonser.

Det mått på sökintensitet som används är ett index summerat utifrån hur de arbetslösa har nyttjat de tre sökmetoderna under arbetslöshetsperioden. En summe-

ring av svaren på dessa frågor ger en skala från 0–6. Denna variabel används som kontinuerlig variabel där 0 är "passiv" och 6 "extremt aktiv". I studiens sista avsnitt används även söktid som bygger på frågan:

Tabell 1. De arbetslösas sökbeteende och motivationsfaktorer (procent respektive medelvärde).

	Alla arbetslösa	Korttidsarbetslösa
<i>Sökmetoder</i>		
Tidningsannons		
Aldrig	50,1	60,3
Någon gång	32,1	26,1
Ofta	17,8	13,5
Vänner/kontakter		
Aldrig	37,0	37,9
Någon gång	43,2	41,2
Ofta	19,8	20,9
Eget initiativ		
Aldrig	32,6	37,7
Någon gång	45,5	41,3
Ofta	21,9	20,9
<i>Sökintensitet</i>		
Sökaktivitet		
Medelvärde		
– index (0-6)	2,40	2,19
Söktid		
Medelvärde	4,57	5,43
0 timmar	33,9	29,5
1–4 timmar	39,3	40,0
5 timmar eller fler	26,8	30,5
<i>Motivationsfaktorer</i>		
Arbetsmotivation		
Medelvärde		
– index	15,90	15,93
Låg	7,8	7,8
Hög	26,0	26,9
Mycket hög	66,2	65,3
Psykiskt välbefinnande		
Medelvärde		
– index	8,00	7,08
Dåligt	22,4	19,0
Bra	39,8	38,2
Mycket bra	37,8	42,9
Ekonomisk situation		
Stora svårigheter	23,5	18,9
Svårigheter	47,8	47,0
Inga svårigheter	28,6	34,1

”Hur många timmar har du sammanlagt ägnat åt att söka arbete de senaste två veckorna?” Kategorierna 0 timmar, 1–4 timmar respektive 5 timmar eller fler används i undersökningen. Dessa två sökintensitetsmått⁴ mäter olika dimensioner av de arbetslösas sök beteende. Sökintensitet baserat på nyttjandet av olika sökmetoder ger ett övergripande mått på hur olika arbetslöshetsgrupper söker arbete under en längre period. En svaghet med detta mått är att det kan ge en skev bild av de korttidsarbetslösas sök beteende pga att de korttidsarbetslösa inte har haft samma möjlighet som övriga att söka arbete under arbetslöshetsperioden. Det andra måttet på sökintensitet, söktid, mäter de arbetslösas sök beteende under en begränsad tidsperiod. Det ger en kvantitativ bild av de arbetslösas sök beteende. En svaghet med detta mått är att det mäter in-

tensiteten vid en given tidpunkt men inte sök beteendet under övrig arbetslöshetsperiod.

I undersökningen används ett antal oberoende variabler som i stora drag kan delas in i individuella, arbetsmarknadsrelaterade och motivationsfaktorer. De individuella variablerna som används är kön, ålder, civilstånd och medborgarskap. De arbetsmarknadsrelaterade variablerna är klass,⁵ utbildningsnivå, registreringstid (innevarande sökperiod), lokal arbetsmarknad (procent arbetslösa), ortsstorlek, förväntan om anställning, ekonomisk ersättning (a-kassa/ingen ersättning), arbetshandikapp och erfarenhet i sökt yrke. De motivationsvariabler (se *tabell 1*) som används är WIS-skalan (Warr m fl 1979) som mäter arbetsorientering (arbetsmotivation),⁶ GHQ-skalan (Goldberg 1972) som mäter det psykiska välbefinnandet,⁷ samt en fråga om hur de arbetslösa upplever att de

4. Båda sökintensitetsmått baseras på de arbetslösas egen utsägo om hur de söker arbete. Måtten kompletterar varandra eftersom de mäter två olika dimensioner av sök beteendet.

5. I urvalet ingår ett antal arbetslösa, *oklassificerbara*, som inte har kunnat klassificeras enligt SEI-koden. Deras andel av urvalet är 14,5 procent.

6. Arbetsmotivation (WIS) är ett index summerat utifrån följande påståenden där den intervjuade svarar på en 5-gradig skala från ”tar helt avstånd” till ”instämmer helt”:

- Det är mycket viktigt för Dig att ha ett förvärvsarbete.
- Även om Du vann en stor summa pengar så skulle Du förvärvsarbeta.
- Du avskyr att vara arbetslös.
- Du blir väldigt snabbt uttråkad om du inte har ett förvärvsarbete att gå till.
- Bland det viktigaste som finns i livet är att ha ett förvärvsarbete.

En summering av svaren på dessa påståenden ger en skala från 0–20. Utifrån denna skala har kategorierna låg- (0–7), hög- (8–15) och mycket hög arbetsmotivation (16–20) skapats.

7. Psykiskt välbefinnande (GHQ) är ett index summerat utifrån nedanstående tolv påståenden med en 4-gradig skala från ”stämmer inte alls” till ”stämmer helt”:

- Du har förlorat mycket sömn pga oro.
- Du känner att du spelar en betydelsefull roll för andra.
- Du känner att du klarar av att ta beslut om saker och ting.
- Du känner dig väldigt pressad.
- Du känner att du inte kan klara av de dagliga problemen.
- Du kan koncentrera dig på vad du gör.
- Du kan ta itu med svårigheter.
- Du känner dig olycklig och nedstämd.
- Du har känt att ditt självförtroende minskat.
- Du tänker på dig själv som en värdelös person.
- Du känner dig någorlunda lycklig när allt kommer omkring.
- Du har kunnat klara av dina dagliga göromål.

Svaren på dessa påståenden lägger sig på en skala mellan 0 och 36. Tre kategorier har skapats utifrån dessa; mår dåligt (13–36), mår ganska bra (5–12) och mår mycket bra (0–4).

klarar sin hushållsekonomi (ekonomisk situation).

De arbetslösas övergång till arbete används som indikator på jobbchans. I studien används två mått på jobbchans. Det ena måttet är baserat på registerdata och anger om personer avregistrerats från arbetsförmedlingens register för att de övergått till arbete på den reguljära arbetsmarknaden och därefter inte återkommit i registret inom en ettårsperiod. Detta har jag benämnt: "Har jobb efter ett år".⁸ Det andra måttet baseras på de arbetslösas egen utsago, från en uppföljningsintervju nästan två år efter urvalstillfället, om och i så fall när de fick det första arbetet efter urvalstillfället ("Första jobb inom en tvåårsperiod").⁹

Analysen av data genomförs med hjälp av logistiska regressioner, linjär regression och Cox regression. Vid logistisk och linjär regression redovisas b-koefficienter.¹⁰ Referensgruppens (ref) b-koefficient är noll. Ett värde under noll innebär en lägre risk och ett värde över noll en högre risk än jämförelsegruppen att t ex övergå till arbete. Den logistiska och linjära regressionen ger möjlighet att sammanföra flera riskfaktorer, samtidigt som eventuella skillnader inte kan tillskrivas olikheter i gruppernas sammansättning gällande någon annan faktor i analysen. Analysmetoden ger med andra ord en möjlighet att kontrollera för flera faktorer inverkan på den beroende variabeln. Cox regression skiljer sig i förhållande till logistisk och linjär regression genom att den även tar hänsyn till när en händelse inträffar under en tidsperiod.

Vad bestämmer sökbeteendet?

Sökmetoder

En analys av sökbeteendet utifrån ett kvalitativt perspektiv visar att flera faktorer sam-

varierar med de arbetslösas val av sökmetoder (se tabell 2).¹¹ Den *formella sökmetoden*, att söka arbete genom att besvara tidningsannonser, är särskilt vanligt bland yngre och medelålders, gifta/sammanboende, nordiska medborgare, tjänstemän, chefer och fria yrkesutövare. Det är också vanligare bland de högutbildade, långtidsarbetslösa, bland individer som bor på platser med låg arbetslöshet och på orter med mer än 120 000 invånare. Förväntan om återanställning reducerar däremot annonsökandet, medan de som är mest arbetsmotiverade, de som mår psykiskt dåligt och de som har svårast att hantera sin ekonomi söker arbete aktivare än andra genom denna metod.

Det *informella arbetsökandet*, vänner/kontakter och eget initiativ, påverkas till skillnad från det formella sökandet av könstillhörighet. Det är vanligare bland män att söka arbete genom dessa informella kanaler. Att söka arbete via vänner/kontakter, är speciellt vanligt bland de yngre, men även bland medelålders. Att särskilt ungdomar söker arbete genom denna kanal har, som nämnts, Holzer (1988) också visat. Nord-

8. Av de arbetslösa har 19,4 procent ett arbete efter ett år och motsvarande andel för de korttidsarbetslösa är 30,8 procent.

9. Av de arbetslösa omfattas 30,1 procent av variabeln *första jobb inom en tvåårsperiod*. Motsvarande andel av de korttidsarbetslösa är 41,0 procent.

10. B-koefficientens värde kan tolkas som en variabels effekt på den beroende variabeln givet att effekter från de andra oberoende variabelerna hålls under kontroll.

11. Separata skattningar där antingen *Motivationsfaktorer* eller *Ekonomisk ersättning* ingår i analyserna (som kontroll för att de arbetslösas motivation inte beror på den ekonomiska ersättning de erhåller under arbetslöshetsperioden) visar inga skillnader i resultat i jämförelse med de analyser som redovisas i tabell 2.

Tabell 2. Logistisk regression (b-koefficienter med standardfel). Faktorer som påverkar arbetssökandet "någon gång" eller "ofta" genom formella respektive informella sökmetoder (n=1 813).

	Formellt arbetssökande Tidningsannonser		Informellt arbetssökande Vänner/kontakter		Eget initiativ	
	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.
<i>Individuella faktorer</i>						
Kön (kvinna ref)						
Man	-0,11	0,12	0,41***	0,12	0,46***	0,12
Ålder (56- år ref)						
-25 år	1,30***	0,25	0,95***	0,23	0,91***	0,23
26-35 år	1,05***	0,22	0,47*	0,20	0,93***	0,20
36-45 år	0,95***	0,22	0,48*	0,21	0,79***	0,21
46-55 år	0,88***	0,23	0,51*	0,21	0,99***	0,21
Civilstånd (ensamstående ref)						
Gift/sambo	0,41***	0,12	-0,15	0,12	0,13	0,12
Medborgarskap (utomnordiskt ref)						
Nordiskt	0,97***	0,23	0,94***	0,23	0,78**	0,24
<i>Arbetsmarknadsrelaterade faktorer</i>						
Klass (ej facklärd arbetare ref)						
Facklärd arbetare	-0,25	0,15	0,13	0,15	0,20	0,16
Lägre tjänstemän	0,85***	0,18	0,28	0,18	0,00	0,18
Mellantjänstemän	0,50*	0,23	0,72**	0,25	0,02	0,24
Högre tjänstemän	0,52	0,39	0,45	0,39	1,17*	0,50
Chefer och fria yrken	0,78*	0,34	-0,17	0,33	0,30	0,36
Ej klassificerbara	0,06	0,20	-0,27	0,21	-0,54**	0,21
Utbildningsnivå (gymnasial ref)						
Förgymnasial	-0,60***	0,13	-0,42***	0,13	-0,40**	0,13
Eftergymnasial	0,53*	0,22	0,00	0,21	0,31	0,23
Registreringstid (3 år eller mer ref)						
Mindre än 6 månader	-0,55**	0,17	-0,27	0,17	-0,42*	0,18
6 månader till 3 år	-0,16	0,16	-0,17	0,16	-0,04	0,17
Lokal arbetsmarknad (15- % arbetslösa ref)						
-11 % arbetslösa	0,78***	0,16	0,20	0,16	0,06	0,17
12-14 % arbetslösa	0,54***	0,14	0,23	0,14	0,18	0,14
Ortsstorlek (120 000 ref)						
- 8 999	-0,67***	0,20	-0,19	0,20	-0,01	0,20
9 000 - 16 999	-0,74***	0,19	-0,41*	0,19	0,11	0,20
17 000 - 34 999	-0,33	0,19	-0,17	0,19	0,58**	0,20
35 000 - 59 999	-0,61**	0,19	-0,38	0,20	0,17	0,20
60 000 - 119 999	-0,47*	0,22	-0,27	0,22	-0,04	0,22
Förväntan om anställning (ja, tidigare arbetsgivare ref)						
Ja, annan arbetsgivare/Nej	0,73***	0,18	0,11	0,17	0,03	0,18
Ekonomisk ersättning (ingen ersättning ref)						
A-kassa	-0,05	0,16	-0,02	0,16	-0,42*	0,17
<i>Motivationsfaktorer</i>						
Arbetsmotivation (låg ref)						
Hög	0,52*	0,23	0,62**	0,22	0,52*	0,22
Mycket hög	0,51*	0,22	0,86***	0,21	0,83***	0,21
Psykiskt välbefinnande (mycket bra ref)						
Dåligt	0,43**	0,16	0,36*	0,17	0,23	0,17
Bra	0,28*	0,13	-0,02	0,13	0,09	0,13
Ekonomisk situation (inga svårigheter ref)						
Stora svårigheter	0,34*	0,17	0,36*	0,17	0,49**	0,18
Svårigheter	-0,02	0,14	0,41**	0,13	0,18	0,14
Konstant	-3,07***	0,48	-1,81***	0,46	-1,69***	0,47
Pseudo R ²	0,14		0,08		0,09	

Signifikansnivåer ***= 0,001 **= 0,01 *= 0,05.

iska medborgare och tjänstemän på mellan-nivå söker oftare arbete genom vänner/kontakter än vad icke nordiska medborgare och lågutbildade gör. Det är vanligare att söka arbete genom vänner/kontakter på orter med mer än 120 000 invånare än på mindre orter. Att söka arbete med denna metod är vanligare bland de som är mest arbetsmotiverade, har det sämsta psykiska välbefinnandet och har svårigheter att hantera sin ekonomi. Arbetsökning genom eget initiativ till kontakt med arbetsgivare förekommer i lägst utsträckning bland de äldsta, utomnordiska medborgare, de oklassificerbara, lågutbildade, och korttidsarbetslösa. Att söka arbete genom att ta egna initiativ är vanligare på orter med 17 000–35 000 invånare än i storstadsområden. De som är mest arbetsmotiverade och de som har problem att klara sin ekonomi, tar oftare egna initiativ än andra.

Tabell 2 tyder på att val av sökmetoder förklaras både av strukturella faktorer (arbetsmarknadsrelaterade) och individspecifika faktorer (individuella och motivationsfaktorer). Vad gäller *annonssökandet* varierar detta med yrkesområden. Det är framförallt tjänstemän och högutbildade som söker arbete genom denna kanal. Det tyder på att de jobb som utannonseras är riktade mot grupper med specifika kompetenser. Annonssökning påverkas även av arbetslöshetstid, de korttidsarbetslösa söker arbete i mindre utsträckning med denna metod. En förklaring kan vara att under perioder av hög arbetslöshet, när de utannonserade jobben är få, har de korttidsarbetslösa inte haft tillfälle att använda denna metod. Även i områden med låg arbetslöshet och i tätbefolkade områden, där vi kan anta att det finns fler jobb att söka, är annonssökning vanligare. Förväntan om återanställning reducerar annonssökandet.

Det är inte enbart förhållandet på arbetsmarknaden som har betydelse i detta fall, även individuella faktorer har det. Skälet till att äldre och invandrare i mindre utsträckning än andra svarar på annonser kan avspeglar att de arbeten som finns att söka inte är relevanta för dem. Det rör sig förmodligen om arbeten där vissa grundläggande meriter efterfrågas, t ex formell kompetens eller goda kunskaper i det svenska språket. En annan förklaring är att dessa grupper överhuvudtaget söker arbete mindre.

Motivation hos de arbetslösa påverkar annonssökandet. De med hög arbetsmotivation, dvs majoriteten av de arbetslösa i denna studie, söker arbete mest genom denna formella kanal. Det innebär att de arbetslösa vill arbeta och söker de arbeten de är kvalificerade att söka. Från tidigare forskning vet vi att det psykiska välbefinnandet bland arbetslösa försämras med arbetslöshetstidens längd (se t ex Warr & Jackson 1984). Men som dessa data visar så innebär det inte att de som mår dåligt svarar på annonser i mindre omfattning än övriga, tvärtom söker de som mår sämst oftast arbete genom annonser. Då annonssökning är en resurskrävande sökmetod,¹² tidsmässigt och ekonomiskt, tyder det på att de arbetslösa vill arbeta och att de inte har gett upp trots att de mår dåligt.

Det *informella arbetsökandet* bestäms i större utsträckning än annonssökning av individanknutna faktorer. Det varierar bl a

12. Att söka arbete genom tidningsannonser medför utöver att ta del av innehållet i annonserna, bl a arbete med att kontakta arbetsgivare och att utforma skriftliga ansökningar. För en person som söker många arbeten, med erfarenhet från flera jobb och utbildningar, kan användandet av sökmetoden även medföra betydande kostnader för t ex kopiering och porto.

med de arbetslösas ålder. Att söka arbete genom vänner/kontakter är speciellt vanligt bland ungdomar. De har oftast inte hunnit kvalificera sig för att kunna söka de arbeten som utannonseras eller haft möjlighet att skaffa sig arbetslivserfarenhet som i många fall är en utslagsgivande faktor vid rekryteringar. Arbetssökning genom eget initiativtagande, som sökmetod, är minst vanligt bland de äldsta. En förklaring kan vara att dessa grupper oftast har lämnat ett tidigare jobb, kanske inom en bransch som är på tillbakagång. Det är få jobb som passar dem. De är också oftast mer geografiskt bundna. De kan också ha gett upp hoppet om att kunna återgå till ett arbete och därför resignerat. Från tidigare studier vet vi att arbetsmotivationen är lägre bland äldre, särskilt hos kvinnor (se t ex Nordenmark 1995). Nordiska medborgare söker i högre utsträckning arbete med informella metoder än andra. De har förmodligen tillgång till ett större kontaktnät, uppbyggt under en längre tidsperiod genom t ex familj och omgivning, och de hindras inte av t ex språksvårigheter.

Förutom dessa individuella egenskaper förklaras det informella arbetssökandet även av motivationsfaktorer. Arbetssökning genom informella metoder är vanligast bland de mest arbetsmotiverade. Det visar att hög arbetsmotivation generellt påverkar sökbeendet positivt, eftersom annonssökandet påverkas på samma sätt som det informella sökandet (se föregående analys). Det psykiska välbefinnandet samvarierar med arbetssökning genom vänner/kontakter. De som mår dåligast söker aktivast genom denna metod. Det tyder på att det kan vara en sista utväg i arbetssökandet eftersom det förmodligen är lättare att söka arbete genom personliga kontakter än att ta egna initiativ till kontakt med arbetsgivare när

situationen upplevs betungande och det inte finns formellt utlysta tjänster att söka. I motsats till annonssökandet påverkas det informella arbetssökandet av ekonomisk belägenhet. Trots att de arbetslösa upplever att de har svårigheter att hantera ekonomin och löper risk att slås ut söker de arbete aktivast. Det betyder att både motivation och ekonomiska incitament har betydelse för det informella sökandet. I brist på information om lediga arbeten, eller som ett komplement till annonssökandet, söker de arbetslösa arbete informellt.

Sökintensitet

Utifrån tidigare studier och analyser av de arbetslösas val av sökmetoder kan vi anta att sökintensiteten påverkas av de arbetslösas omgivning och deras vilja att hitta ett jobb. En summering av nyttjandet av sökmetoderna tidningsannons, vänner/kontakter och eget initiativ i ett index ger ett mått på de arbetslösas sökaktivitet.¹³ De som har värdet noll på denna variabel, dvs de som svarat "aldrig" vad gäller samtliga sökmetoder, utom arbetsförmedlingen där de ju är registrerade, är extremt passiva. Passivitet analyseras i tre steg (se *tabell 3, analys 1-3*) med logistiska regressioner. I det första steget analyseras motivationsfaktorers samband med passiviteten. Därefter introduceras individfaktorer i analysen och sist introduceras arbetsmarknadsrelaterade faktorer. I en fjärde analys är sökaktivitetsmättet den beroende variabeln och analysen utförs med linjär regression (se *analys 4*). Således utförs fyra analyser; de tre första visar vilka fakto-

13. Sökaktivitetsmättets uppbyggnad finns beskrivet i avsnittet: Data och Metod. I analysen har variabeln logaritmerats enligt formeln: $\ln(1 + \text{sökaktivitet})$. Det har gjorts för att få en bättre linjär anpassning.

Tabell 3. Logistisk regression och linjär regression (b-koefficienter med standardfel). Faktorer som påverkar passivitet respektive aktivitet i arbets sökandet mätt genom antal nyttjade sökmeter under nuvarande arbetslöshetsperiod (n=1 813).

	Passivt sökbeteende						Sökkaktivitet	
	Analys 1		Analys 2		Analys 3		Analys 4	
	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.
<i>Motivationsfaktorer</i>								
Arbetsmotivation (låg ref)								
Hög	-0,69**	0,23	-0,52*	0,24	-0,66*	0,26	0,20***	0,05
Mycket hög	-0,98***	0,22	-0,78**	0,24	-1,00***	0,25	0,29***	0,05
Psykiskt välbefinnande (mycket bra ref)								
Dåligt	-0,46*	0,21	-0,73**	0,23	-0,70**	0,24	0,10*	0,04
Bra	-0,48**	0,16	-0,46**	0,17	-0,35	0,18	0,04	0,03
Ekonomisk situation (inga svårigheter ref)								
Stora svårigheter	-0,18	0,21	-0,05	0,22	-0,10	0,23	0,12**	0,04
Svårigheter	-0,28	0,16	-0,20	0,17	-0,25	0,18	0,07*	0,03
<i>Individuella faktorer</i>								
Kön (kvinna ref)								
Man			-0,27	0,15	-0,33*	0,16	0,09***	0,03
Ålder (56- år ref)								
-25 år			-1,36***	0,24	-1,59***	0,30	0,37***	0,06
26-35 år			-1,20***	0,21	-1,19***	0,24	0,30***	0,05
36-45 år			-1,15***	0,24	-1,05***	0,26	0,29***	0,05
46-55 år			-1,57***	0,26	-1,65***	0,28	0,31***	0,05
Civilstånd (ensamstående ref)								
Gift/sambo			0,05	0,16	-0,04	0,17	0,03	0,03
Medborgarskap (utomnordiskt ref)								
Nordiskt			-1,19***	0,25	-1,41***	0,31	0,30***	0,06
<i>Arbetsmarknadsrelaterade faktorer</i>								
Klass (ej facklärd arbetare ref)								
Facklärd arbetare					-0,12	0,21	0,00	0,04
Lägre tjänstemän					-0,52	0,27	0,11**	0,04
Mellantjänstemän					-0,32	0,34	0,13*	0,06
Högre tjänstemän					-1,43	0,80	0,22*	0,09
Chefer och fria yrken					-0,76	0,49	0,12	0,08
Ej klassificerbara					0,62*	0,27	-0,10	0,05
Utbildningsnivå (gymnasial ref)								
Förgymnasial					0,74***	0,17	-0,16***	0,03
Eftergymnasial					-0,50	0,35	0,09	0,05
Registreringstid (3 år eller mer ref)								
Mindre än 6 månader					0,71**	0,25	-0,14***	0,04
6 månader till 3 år					0,31	0,24	-0,06	0,04
Lokal arbetsmarknad (15 - % arbetslösa ref)								
- 11 % arbetslösa					-0,42	0,22	0,14***	0,04
12-14 % arbetslösa					-0,35	0,18	0,10**	0,03
Ortsstorlek (120 000 ref)								
- 8 999					0,48	0,27	-0,13**	0,05
9 000 - 16 999					0,47	0,27	-0,13**	0,05
17 000 - 34 999					-0,26	0,29	-0,02	0,04
35 000 - 59 999					0,25	0,28	-0,08	0,05
60 000 - 119 999					0,71*	0,30	-0,12*	0,05
Förväntan om anställning (ja, tidigare arbetsgivare ref)								
Ja, annan arbetsgivare/Nej					-0,42	0,22	0,09*	0,04
Ekonomisk ersättning (ingen ersättning ref)								
A-kassa					0,22	0,24	-0,04	0,04
Konstant	-0,47*	0,20	1,61***	0,40	1,65**	0,60	0,16	0,11
Pseudo R ²	0,03		0,07		0,11			
Adjusted R ²							0,15	

Signifikansnivåer ***= 0,001 **= 0,01 *= 0,05.

rer som samvarierar med passivitet, den fjärde vad som samvarierar med sökaktivitet, mätt som en kontinuerlig variabel.¹⁴ Registreringstid ingår i samtliga analyser för att kontrollera för den urvalsbias som ett tvärsnittsurval i detta fall är behäftat med. Naturligtvis är också sambandet mellan arbetslöshetstid och sökintensitet intressant i sig. Ligger det något i hypotesen att de aktiva får jobb och de passiva förblir arbetslösa bör passiviteten vara mer utbredd bland de långtidsarbetslösa efter det att konstanthållning skett för andra faktorer som påverkar jobbchansen. Detta bör gälla även i ett tvärsnittsurval.

Att vara *passiv* (*analys 1*) är vanligast bland dem som inte är arbetsmotiverade, men också bland dem som mår mycket bra psykiskt. Det senare är intressant eftersom man ofta antar att de som mår psykiskt dåligt passiviserar. Våra data tyder på att detta inte är fallet på dagens svenska arbetsmarknad. Passivitet uppvisar inte något signifikant samband med ekonomisk situation, men tendensen är att passivitet är något högre bland de som har det gott ställt i jämförelse med de som har ekonomiska svårigheter. Vid införandet av de individuella faktorerna i analysen (*analys 2*) kvarstår sambanden mellan motivationsfaktorerna och passivitet. Förklaringsvärdet i modellen ökar (från R^2 0,03 till 0,07). De äldre och utomnordiska medborgare söker inte arbete lika aktivt som andra, vilket överensstämmer med att dessa grupper även nyttjar de olika sökmetoderna minst (se *tabell 2*). I det tredje steget introduceras slutligen arbetsmarknadsrelaterade variabler (*analys 3*) och modellens förklaringsvärde förbättras ytterligare (till R^2 0,11). Det är vanligare att ej klassificerbara och lågutbildade är passiva. En förklaring kan vara att dessa grupper har få jobb att söka pga att de är underkvalifi-

cerade. Omstruktureringar på arbetsmarknaden medför att rutinbetonade arbeten minskar i antal samtidigt som konkurrensen om de kvarvarande jobben ökar. Tvärt emot det socialpsykologiska argumentet, att de arbetslösa passiviserar med tid i arbetslöshet, visar denna studie att de korttidsarbetslösa är passivast. Denna skillnad mellan kort- och långtidsarbetslösa kan ha flera orsaker. En orsak kan vara att sökbeteendet förändras med tid i arbetslöshet, t ex att de arbetslösa blir aktivare, kanske för att de riskerar att förlora sin a-kasse ersättning (se t ex Carling m fl 1996). En annan orsak kan vara att de korttidsarbetslösa inte har hunnit söka arbete i samma utsträckning som de övriga. Eftersom passivitet är vanligast bland korttidsarbetslösa tyder inte resultatet heller på att övergången till långtidsarbetslöshet sker pga passivt sökbeteende.

I analysen av vad som bestämmer *aktiviteten* i arbetssökandet används sökintensitet baserad på nyttjandet av olika sökmetoder som beroende variabel (*analys 4*). Resultatet visar att hög arbetsmotivation, att må psykiskt dåligt och upplevd svårighet att hantera ekonomin påverkar sökaktiviteten positivt, vilket stöder tidigare studier (se t ex White m fl 1994; Åberg 1996). Män, de under 55 år samt nordiska medborgare är i större utsträckning extremt sökaktiva än övriga grupper. Att män är sökaktivare än kvinnor stämmer med tidigare undersökningar (se t ex Ackum Agell 1995; Bosworth 1990). Medborgarskap har i tidigare undersökningar inte påverkat sökaktiviteten (se t ex Åberg 1997). En anledning till denna skillnad i

14. Analys 3 och 4 har även genomförts med antingen *Motivationsfaktorer* eller *Ekonomisk ersättning*, men inga skillnader visar sig i förhållande till redovisade resultat (se även fotnot 11).

resultat är att sökaktivitet mäts på olika sätt och att sökaktivitet i denna undersökning är baserad på användandet av olika sökmetoder istället för sökaktivitet mätt i antal timmar. Vidare framgår att tjänstemän på olika nivåer är aktivare än andra yrkeskategorier. Det kan förklaras med att de jobb som finns att söka för dessa yrkesgrupper ofta utannonseras, vilket ger fler möjlighet att söka. Det överensstämmer även med vad som bestämmer det formella arbetssökandet (se *tabell 2*). De lågutbildade har en under-risk att vara aktiva i jämförelse med de som har en utbildning. Det innebär att sökintensiteten påverkas av förhållandet på arbetsmarknaden. De korttidsarbetslösa är aktiva i lägst utsträckning och det stöder vad Feather och O'Brien (1987) tidigare funnit.¹⁵ Sammanfattningsvis tyder resultatet på att de arbetslösa inte passiviserats med tid i arbetslöshet. Vidare stimuleras sökaktiviteten av tillgång på reella möjligheter. Sökaktiviteten är högre på platser med låg arbetslöshet och inom tätbefolkade områden. Ur analysen framgår det också att de som inte förväntar sig en återanställning är aktivare än de övriga. Samtidigt är passivitet vanligare bland dem som räknar med återanställning.

Analyserna visar att sökintensitet påverkas av såväl individens inställning till arbete, psykiskt välbefinnande och ekonomiska behov, som de möjligheter arbetsmarknaden ger. Man kan därför anta att beteendet går att påverka med ekonomiska incitament, men också att en ökad efterfrågan på arbetskraft genererar en ökad sökaktivitet.

Hur påverkas jobbchansen av sökbeteendet?

Efter att ha studerat sökbeteendets bestämningsfaktorer återstår frågan: Hur påverkar

sökbeteendet de arbetslösas jobbchans? *Jobbchans* mäts i denna undersökning med; har jobb efter ett år respektive första jobb inom en tvåårsperiod.¹⁶ Att använda två olika mått på jobbchans ger en bredare bild av de arbetslösas jobbchans. Det förstnämnda måttet på jobbchans är ett statistiskt mått, dvs ger en bild av hur situationen ser ut vid en given tidpunkt. Det andra måttet tar hänsyn till när eventuella förändringar i de arbetslösas arbetsmarknadssituation äger rum. De arbetslösas jobbchans, att ha ett jobb efter ett år, har även studerats med hänsyn till om de arbetslösa övergår till fast nyanställning, tillfällig nyanställning respektive återanställning, men resultaten redovisas inte i denna artikel (se Bolinder 1998). I denna undersökning studeras de arbetslösas jobbchans utan att någon åtskillnad görs mellan anställningsformerna.

De arbetslösas jobbchans studeras i fyra analyser (se *tabell 4*). I de två första analyserna studeras de arbetslösas chans att ha jobb efter ett år samt första jobb inom en tvåårsperiod för samtliga arbetslösa och en rad faktorer som sannolikt har betydelse för jobbchans, inklusive arbetslöshetstidens längd, ingår som kontrollvariabler. Men det är de arbetslösas sökbeteende, sökmetoder och sökintensitet, som i första hand är av intresse i denna artikel. För att ytterligare kontrollera för det tidigare nämnda "selektionsbias" problemet har samma analyser utförts på kohorten av dem som nyss blivit arbetslösa vid urvalstillfället, de korttids-

15. I deras studie användes en likert-skala (1–6) baserad på frågan: "Hur ofta söker du arbete?" som mått på sökaktivitet.

16. De två olika måtten på de arbetslösas jobbchans beskrivs närmare i avsnittet Data och Metod.

Tabell 4. Logistisk regression och Cox regression (b-koefficienter med standardfel). Sambandet mellan sökbeteende och utflödet till jobb.

	Utflödet till <i>har</i> jobb efter 1 år, alla arbetslösa analys 1 (logistisk regression)		Utflödet till <i>första</i> jobb inom en tvåårsperiod, alla arbetslösa, analys 2 (Cox regression)		Utflödet till <i>har</i> jobb efter 1 år, kohorten, analys 3 (logistisk regression)		Utflödet till <i>första</i> jobb inom en tvåårsperiod, kohorten, analys 4 (Cox regression)	
	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.
<i>Sökbeteende</i>								
<i>Tidningsannonser (någon gång ref)</i>								
Aldrig	0,18	0,17	0,06	0,11	0,11	0,33	0,30	0,19
Ofta	0,47*	0,21	0,15	0,14	0,42	0,43	0,37	0,26
<i>Vänner/kontakter (någon gång ref)</i>								
Aldrig	-0,06	0,16	-0,11	0,11	-0,37	0,32	-0,21	0,18
Ofta	-0,09	0,19	0,09	0,12	0,13	0,34	0,10	0,20
<i>Eget initiativ (någon gång ref)</i>								
Aldrig	0,17	0,17	-0,01	0,11	-0,01	0,32	0,02	0,18
Ofta	-0,00	0,18	-0,10	0,12	0,55	0,33	0,25	0,20
<i>Söktid (0 timmar ref)</i>								
1-4 timmar	-0,24	0,17	0,07	0,11	-0,59	0,33	-0,07	0,18
5 timmar eller mer	-0,05	0,19	0,12	0,13	-0,81*	0,37	-0,24	0,21
<i>Motivationsfaktorer</i>								
<i>Arbetsmotivation (låg ref)</i>								
Hög	0,31	0,32	0,60**	0,23	0,33	0,59	0,35	0,34
Mycket hög	0,69*	0,31	0,66**	0,23	0,45	0,56	0,30	0,33
<i>Psykiskt välbefinnande (mycket bra ref)</i>								
Dåligt	-0,51*	0,21	-0,31*	0,14	-0,02	0,38	-0,02	0,22
Bra	-0,30	0,16	-0,33**	0,10	-0,92**	0,30	-0,61***	0,17
<i>Ekonomisk situation (Inga svårigheter ref)</i>								
Stora svårigheter	-0,31	0,22	-0,32*	0,14	-0,43	0,41	-0,06	0,23
Svårigheter	0,06	0,16	-0,06	0,11	-0,05	0,30	0,05	0,17
<i>Individuella faktorer</i>								
<i>Kön (kvinna ref)</i>								
Man	0,84***	0,16	0,60***	0,10	1,36***	0,31	0,78***	0,17
<i>Ålder (56-år ref)</i>								
-25 år	1,33***	0,35	1,04***	0,24	1,86**	0,65	0,80*	0,36
26-35 år	1,04***	0,31	0,87***	0,21	1,67**	0,58	0,50	0,31
36-45 år	0,86**	0,32	0,84***	0,22	1,33*	0,60	0,55	0,32
46-55 år	0,98**	0,31	0,78***	0,21	1,26*	0,59	0,52	0,31
<i>Civilstånd (ensamstående ref)</i>								
Gift/sambo	0,38*	0,15	0,26**	0,10	0,54	0,30	0,25	0,17
<i>Medborgarskap (utomnordiskt ref)</i>								
Nordiskt	0,44	0,34	0,29	0,22	0,95	0,76	0,56	0,40

Tabell 4. forts.

	Utflödet till <i>har</i> <i>jobb efter 1 år,</i> <i>alla arbetslösa</i> <i>analys 1 (logis-</i> <i>tisk regression)</i>		Utflödet till <i>första</i> <i>jobb inom en två-</i> <i>årsperiod, alla ar-</i> <i>betslösa, analys 2</i> <i>(Cox regression)</i>		Utflödet till <i>har</i> <i>jobb efter 1 år,</i> <i>kohorten, analys</i> <i>3 (logistisk</i> <i>regression)</i>		Utflödet till <i>första</i> <i>jobb inom en två-</i> <i>årsperiod, ko-</i> <i>horten, analys 4</i> <i>(Cox regression)</i>	
	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.
<i>Arbetsmarknadsrelaterade faktorer</i>								
Klass (ej facklärdare arbetare ref)								
Facklärdare arbetare	0,63***	0,18	0,38**	0,12	0,48	0,34	0,37	0,20
Lägre tjänstemän	0,24	0,24	0,19	0,15	-0,34	0,47	-0,02	0,27
Mellantjänstemän	0,26	0,29	0,06	0,19	-0,19	0,58	-0,06	0,33
Högre tjänstemän	1,06**	0,40	0,42	0,24	0,16	0,75	0,01	0,38
Chefer och fria yrken	0,53	0,41	0,37	0,26	0,05	0,67	0,24	0,36
Ej klassificerbara	0,21	0,27	0,11	0,18	-0,37	0,58	-0,04	0,34
Utbildningsnivå (gymnasial ref)								
Förgymnasial	-0,12	0,17	-0,12	0,11	-0,04	0,31	0,05	0,17
Eftergymnasial	0,01	0,27	0,23	0,16	-0,82	0,59	0,20	0,30
Registreringstid (3 år eller mer ref)								
Mindre än 6 månader	2,02***	0,31	1,14***	0,18	x	x	x	x
6 månader till 3 år	1,27***	0,31	0,71***	0,18	x	x	x	x
Lokal arbetsmarknad (15 - % arbetslösa ref)								
- 11 % arbetslösa	0,29	0,20	0,22	0,14	0,13	0,37	-0,06	0,22
12-14 % arbetslösa	0,25	0,17	0,18	0,12	0,32	0,32	0,10	0,20
Ekonomisk ersättning (ingen ersättning ref)								
A-kassa	0,28	0,21	0,19	0,13	0,39	0,36	0,19	0,20
Erfarenhet i sökt yrke (ingen erfarenhet ref)								
Någon erfarenhet	0,66**	0,20	0,39**	0,13	1,43***	0,43	0,85***	0,26
God erfarenhet	0,30	0,21	0,28*	0,14	1,48***	0,43	0,77**	0,26
Arbetshandikapp (arbetshandikappad ref)								
Ej arbetshandikappad	0,49	0,32	0,68**	0,24	1,20	0,99	1,23	0,73
Konstant	-6,86***	0,77			-6,60***	1,60		
Pseudo R ²	0,13		0,13		0,21		0,19	
n	1813		1813		532		532	

Signifikansnivåer ***= 0,001 **= 0,01 *= 0,05.

X = Variabeln ingår ej i analysen pga att endast de korttidsarbetslösa studeras.

Anm. Variabel *ekonomisk ersättning* är *ej tolkningsbar* i dessa analyser eftersom den beroende variabeln, jobbchans, är otillförlitlig för de arbetslösa som inte har ersättning från a-kassa. Anledningen är att många utan ersättning från a-kassa ofta lämnar arbetsförmedlingens register av okänd anledning. Ett sätt är att använda ekonomisk ersättning som oberoende variabel i analyserna för att konstanthålla för detta mätfel, men det innebär att variabelns effekt på den beroende variabeln inte kan tolkas som kausal effekt. Ett annat sätt att korrigera för detta mätfel är att utesluta de arbetslösa som ej erhåller ersättning från a-kassa ur analyserna. Analyser med enbart de som erhåller ersättning från a-kassa visar att arbetssökning genom eget *initiativ* till kontakt med arbetsgivare ger utslag när endast kohorten analyseras. Det finns en positiv samvariation mellan eget initiativ och att ha ett jobb efter ett år respektive första jobb inom en tvåårsperiod.

arbetslösa.¹⁷ Då ingår givetvis inte arbetslöshetstidens längd som kontrollvariabel.

Den första analysen (se *analys 1*) visar att ett regelbundet arbetssökande genom att besvara tidningsannonser oftare är förknippat med att ha ett jobb efter ett år. En tidigare studie har visat att de som sökte jobb genom tidningsannonser oftare har ett fast jobb (se Bolinder 1998). När det direkta utflödet från arbetslöshet till arbete, dvs första jobbet inom en tvåårsperiod, studeras försvinner denna samvariation mellan att regelbundet söka arbete genom tidningsannonser och jobbchans (se *analys 2*). Denna analys utförs med Cox regression som ger möjlighet att ta hänsyn till vid vilken tidpunkt, mellan urvalstillfället och det andra intervjuutillfället, de arbetslösa fick jobb (en period på cirka 668 dagar). Även de arbetslösas sökintensitet har studerats, men analyserna visar ingen samvariation mellan söktid och jobbchans när alla arbetslösa studeras oavsett vilket mått på jobbchans som används.

I de två följande analyserna (se *analys 3 och 4*) studeras endast de korttidsarbetslösa (kohorten). Resultatet visar ingen samvariation mellan val av sökmetoder och att ha jobb efter ett år respektive första jobb inom en tvåårsperiod.¹⁸ Däremot samvarierar söktid med jobbchans. De som är sökaktivast, dvs de som söker arbete mer än fem timmar under en tvåveckorsperiod, har svårare att få jobb än andra. Denna samvariation försvinner dock när hänsyn tas till tidsaspekten (se *analys 4*).

Den empiriska analysen visar i stort sett ingen samvariation mellan sökande, val av sökmetoder respektive sökintensitet, och jobbchans (undantaget annonssökning). Hur ska detta empiriska resultat tolkas? En *tolkning* skulle kunna vara att de arbetslösa söker arbete på ett optimalt sätt utifrån sina faktiska möjligheter. Om det är så skulle en ökad sökintensitet inte förbättra deras

jobbchans, men däremot skulle den försämrans om sökintensitet minskade.

I analyserna har jag dock försökt konstanthålla för de arbetslösas faktiska möjligheter att hitta ett jobb. Där ingår yrkesområden och arbetslöshet på den lokala arbetsmarknaden, men också individuella resursvariabler, som t ex utbildning och erfarenhet i sökt yrke. Resultatet visar att de med speciella kompetenser, t ex facklärd arbetare, högre tjänstemän och de med erfarenhet i sökt yrke, har störst jobbchanser. Ur analysen framgår också att de korttidsarbetslösa övergår till arbete i betydligt högre utsträckning än de som varit arbetslösa under en längre tidsperiod.

Om dessa variabler verkligen fångar de arbetslösas objektiva jobbchansen är en *alternativ tolkning* att de arbetslösas sökande, i ett konjunkturläge med hög arbetslöshet, har en underordnad betydelse i förhållande till andra mekanismer som påverkar de arbetslösas möjligheter att få ett jobb. Till exempel har arbetsgivare då som regel många arbetslösa att välja mellan varför deras preferenser och urvalsbeteende då blir det som faller avgränsat.

Diskussion

I undersökningens första del har de arbetslösas sökande studerats. Resultatet visar

17. De korttidsarbetslösa är de som varit arbetslösa mindre än 90 dagar vid urvalstidpunkten. Denna kohort utgör i denna studie en kontrollgrupp i jämförelse med de arbetslösa och det är i detta syfte som de analyseras.

18. En identisk analys med enbart de långtidsarbetslösa har genomförts. Resultatet visar att de som regelbundet ("ofta") söker arbete genom tidningsannonser har en större jobbchans än de som gör det sporadiskt (b-koefficient 0,66**).

att användandet av olika *sökmetoder* (tidningsannonser, vänner/kontakter, eget initiativ) bestäms av ålder, medborgarskap, utbildning, arbetsmotivation och ekonomisk situation. Därutöver påverkas arbetssökandet genom tidningsannonser av arbetsmarknadsrelaterade faktorer (t ex yrke, arbetslöshetsnivå, ortsstorlek och förväntan om återanställning) och användandet av de informella sökmetoderna, vänner/kontakter respektive eget initiativ, av individrelaterade faktorer (t ex kön, motivation och ekonomiska incitament). Som väntat påverkas *intensiteten* i arbetssökandet av såväl arbetsmarknadens utseende som de arbetslösas motivation. Ett intressant resultat är att de arbetslösa inte tenderar att passiviseras med tid i arbetslöshet eftersom de långtidsarbetslösa inte söker arbete i mindre omfattning än de korttidsarbetslösa.

I studiens andra del studeras relationen mellan sökbeteendet och de arbetslösas jobbchanser. Analyserna visar att sökbeteendet, i en situation med hög arbetslöshet, inte samvarierar med de arbetslösas jobbchans i någon större omfattning. Resultatet kan tolkas på olika sätt. Det är svårt att på rent empiriska grunder dra någon säker slutsats om i vilken utsträckning jobbchansen påverkas av sökbeteendet. Rent intuitivt är det rimligt att anta att ett aktivt arbetssökande ökar de arbetslösas jobbchanser, men att utrymmet för detta kan variera kraftigt med konjunktur- och arbetsmarknadsläge.

Som helhet visar undersökningen att orsaken till dagens arbetslöshet knappast står att finna i de arbetslösas sökbeteende. Antingen söker de arbetslösa arbete på ett optimalt sätt, dvs deras sökbeteende är anpassat till deras reella möjligheter att hitta ett jobb, eller också spelar sökbeteendet en underordnad roll i förhållande till andra faktorer som påverkar de arbetslösas jobb-

chanser, t ex arbetsgivarnas rekryteringsbeteende.

Referenser

- Accum Agell S (1995) "Arbetslösas sökaktivitet" I SOU 1996:34, *Aktiv arbetsmarknadspolitik: Expertbilaga*. Betänkande av Arbetsmarknadspolitiska kommittén. Fritzes, Stockholm.
- Albrecht J W, Holmlund B & Lang H (1989) "Job Search and Youth Unemployment" *European Economic Review*, vol 33, s 416–425.
- Angelöw B (1988) *Att berövas sitt arbete*. Fri Press, Symposium Bokförlag, Rälända, Stockholm.
- Arbetsdirektoratet (1986) "Ungdomsundersökelse 1985. Ungdommens kontakt med arbetsformidlingen" Rapport Nr 3. Arbetsdirektoratet, Oslo.
- Arbetsdirektoratet (1990) "80-ukers regelen. Undersökelse av personer som mistet rättighetene til dagpenger i 1989 som følge av reglene om tidsbegrenset stønad i Folketrygdloven" Rapport 1990:6. Arbeidsdirektoratet, Oslo.
- Atkinson A B & Micklewright J (1991) "Unemployment Compensation and Labor Market Transitions: A Critical Review" *Journal of Economic Literature*, vol XXIX, s 1679–1727.
- Bean C R (1994) "European unemployment: A survey" *Journal of Economic Literature*, vol XXXII, s 573–619.
- Blau D M & Robins P K (1990) "Jobsearch Outcomes for the Employed and Unemployed" *Journal of Political Economy*, vol 98 (3), s 637–655.
- Bolinder M (1998) "Påverkas jobbchansen av sökbeteendet?" Working Paper No 11. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Bosworth D L (1990) "Unemployment and the Intensity and Method of Job Search" *International Journal of Manpower*, vol 11 (1), s 3–12.
- Carling K, Edin P-A, Harkman A & Holmlund B (1996) "Unemployment Duration, Unemployment Benefits, and Labor Market Programs in Sweden" *Journal of Public Economics*, vol 59, s 313–334.
- Colbjørnson T, Dahl S-Å & Hansen H-T (1992) "Langtidsarbeidshet: Årsaker, konsekvenser og mestrings" SNF-rapport Nr 83. Stiftelsen for Samfunns- og næringsforskning, Norges handels høyskole. Sosial økonomisk institutt – universitetet, Oslo Bergen.

- Feather N T & O'Brien G E (1987) "Looking for Employment: An Expectancy-Valence Analysis of Job-Seeking Behaviour among Youth People" *British Journal of Psychology*, vol 78, s 251-272.
- Goldberg D P (1972) *The Detection of Psychiatric Illness by Questionnaire: A Technique for the Identification and Assessment of Non-psychotic Psychiatric Illness*. Oxford University Press, London.
- Harkman A & Jansson F (1995) "Sökaktivitet, återanställning och chansen att få jobb" *Ura* 1995:4, Arbetsmarknadsstyrelsen, Solna.
- Holzer H J (1988) "Search Method Use by Unemployed Youth" *Journal of Labor Economics*, vol 6 (1), s 1-20.
- Jones S R G (1989) "Job Search Methods, Intensity and Effects" *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, vol 51, s 277-296.
- Keeley M C & Robins P K (1985) "Government Programs, Job Search Requirements, and the Duration of Unemployment" *Journal of Labor Economics*, vol 3 (1), s 337-362.
- Nordenmark M (1995) "'Kvinnlig' och 'manlig' arbetslöshet. Upplever kvinnor och män arbetslöshet på skilda sätt?" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 1, nr 1, s 31-43.
- Reid G L (1972) "Job Search and the Effectiveness of Job Finding Methods" *Industrial and Labor Relations Review*, vol 25 (4), s 479-495.
- Rees A (1966) "Labor Economics: Effects of More Knowledge. Information Networks in Labor Markets" *The American Economic Review*, vol LVI (2), s 559-566.
- Warr P, Cook J & Wall T (1979) "Scales for the Measurement of Some Work Attitudes and Aspects of Psychological Well-being" *Journal of Occupational Psychology*, vol 52, s 129-148.
- Warr P R & Jackson P B (1984) "Unemployment and Psychological Ill Health: The Moderating Role of Duration and Age" *Psychological Medicine*, vol 14, s 605-615.
- White M, Gallie D, Cheng Y & Tomlinson M (1994) "Job Search Effort and Motivation in Unemployment" I White M (red) *Unemployment Public Policy and the Changing Labour Market*. Policy Studies Institutes: London.
- Åberg R (1996) "Långtidsarbetslöshet, jobbchanser och inflationshot" Working Paper No 2. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Åberg R (1997) "Är stigande jämviktsarbetslöshet huvudproblemet på arbetsmarknaden?" *Ekonomisk debatt*, årg 25 (1), s 25-35.